

FINESTRA D'OPORTUNITAT

La desobediència civil. Un mètode eficaç?

Per Ana María Soriano Vargas

Actualment la població acostuma a organitzar protestes quan es veu contrariada per les mesures legislatives que du a terme el govern o pel descontentament que li genera algun tema en concret. És una via per mostrar el sentiment d'antipatia amb els dirigents i les seves accions, una via que és molt freqüent últimament i que tot i així no resulta gaire eficaç, si ens atenem a la gran quantitat de vagues i manifestacions que es fan cada any i la poca importància que els donen els governants i, en general, els mitjans de comunicació.

Així doncs, cal mirar enrere, a la història, per reflexionar sobre altres vies possibles per superar la contradicció. En aquest sentit, n'és un gran exemple el cas d'una cosidora de la ciutat americana de Montgomery (Alabama) anomenada Rosa Parks. Rosa Parks, una afroamericana, estava esgotada per les deu hores que havia passat aquell dia fent la seva feina de costurera i estava, sobretot, cansada de la humiliació que patia diàriament per la separació racista de l'autobús que la duia a casa: els blancs, davant, asseguts; els negres, al fons, dempeus. La segregació no únicament es trobava als autobusos, sinó que també als ascensors i lavabos, tot desdoblats per a negres i per a blancs. A l'autobús les primeres files, les que tenien encoixinats els seients, estaven reservades exclusivament per als passatgers blancs; fins i tot si no hi havia blancs a l'autobús, els negres havien de romandre aglomerats a les files del fons, les que estaven "reservades" per a ells. Per a les files del mig hi havia una norma singular: els seients podien ser ocupats pels passatgers negres sempre que no hi hagués ni un sol blanc de peu. I no només això: si un blanc reclamava un d'aquests seients, el passatger negre no només havia d'aixecar-se i cedir-lo, sinó que tota aquella fila de passatgers negres havia d'abandonar els seus seients. D'aquesta manera el passatger blanc gaudia de seients buits al seu voltant, sense companys negres de viatge.

L'1 de desembre de 1955 Rosa Parks es va asseure a les files del mig, que es trobaven buides, però un temps després va entrar un blanc a l'autobús i ella no es va aixecar. El conductor li va exigir d'aixecar-se i ella s'hi va negar educadament. "No. Estic cansada de ser tractada com una ciutadana de segona classe", va dir Parks. Quan els agents de policia van arribar van oferir al conductor de l'autobús la selecció del càstig: amonestació verbal i deixar-ho passar o detenció i judici per desordres públics. El conductor va triar la segona opció. Va ser tancada en un calabós durant cinc dies, asseguda davant d'un jutge i condemnada a pagar 15 dòlars de multa. Des de la presó, Rosa Parks va usar la trucada telefònica de rigor per posar-se en contacte amb un tal Martin Luther King, un pastor d'una petita església de poble a qui ningú coneixia.

Ràpidament els afroamericans de la ciutat, liderats per King, van reaccionar i van iniciar una protesta amb l'objectiu d'afectar l'economia, cosa que es va concretar en un boicot als autobusos. El boicot va durar 381 dies, gairebé 13 mesos, i va portar gairebé a la ruïna la companyia d'autobusos, ja que un 75% dels qui utilitzaven aquest sistema de transport eren negres.

D'aquesta manera, i després d'aquests 381 dies, el Tribunal Suprem va obligar Montgomery a eliminar el sistema de segregació racial als autobusos i la resta de lleis racistes que mantenien la segregació racial a l'àmbit públic.

És així, a partir de la desobediència civil, com es va posar fi en un any a la segregació racial als espais públics als Estats Units, ja que l'acte de Rosa Parks va ser essencial per despertar la consciència del col·lectiu negre i començar a qüestionar una realitat que no agradava però que fins aquell moment ningú s'havia atrevit a qüestionar per por de les represàlies. Per tant, amb la unió i l'astúcia, afectant l'economia (que és, sens dubte, el que desperta la màxima preocupació de la classe política), es va aconseguir acabar amb una llei racista.

Tot i així, encara queda molt de camí per recórrer per acabar amb les desigualtats entre blancs i negres ja que, com bé es pot observar al gràfic número 1, l'any 2012 encara hi ha una diferència d'un 14% en la població de raça negra que no obté un títol de batxillerat o superior en comparació amb la població blanca: només un 21% dels negres arriba a aquest nivell educatiu mentre que entre els blancs hi arriba un 35%. A més, pel

que fa a l'àmbit de la política, el 2013 el col·lectiu negre representava un 9,88% de la Cambra de Representants i l'1% del Senat dels Estats Units (gràfic número 2) i finalment, pel que fa al nivell adquisitiu la raça blanca guanya 6.000 dòlars més a l'any (gràfic número 3).

D'aquesta manera, al llarg de la història hi ha hagut nombrosos casos de desobediència civil, que cal recordar detingudament. Un clar exemple és el de Henry David Thoreau, més conegut com a "pare de la desobediència civil". Thoreau es va negar a pagar els impostos que ajudaven a mantenir un sistema on l'esclavitud era legal. Malgrat que no va ocupar un paper rellevant en aquesta lluita, sí que ho va fer com a teòric, ja que va ser un punt de referència per Martin Luther King o Gandhi.

Per altra banda, Gandhi va destacar per la marxa de la sal, un desafiament a l'imperi colonial britànic pel monopoli de la sal, que es va iniciar durant el mes de març de 1930 i com a conseqüència va derivar en una brutal onada de desobediència civil que va contribuir a l'expulsió de l'imperi britànic de l'Índia. Les lleis de la sal gravaven la producció de sal índia, fet que suposava que el país hagués d'importar sal britànica. Gandhi i els seus partidaris van començar una llarga marxa per produir sal i transportar-la sense pagar l'impost corresponent: els britànics no van trigar a reprimir la marxa ferotgement, arrestant milers de persones, i negant-se a fer cap concessió.

Si bé cal apuntar que la marxa es va veure limitada per la falta de suport entre la comunitat musulmana, la campanya va tenir una sèrie d'efectes a llarg termini. En primer lloc, va inspirar aquells que hi van participar ja que molts no havien estat organitzats abans. En segon lloc, va anunciar al món que la massa d'indis eren una força a tenir en compte i que les autoritats britàniques s'havien vist obligades a negociar amb el seu líder. Finalment, va estimular noves onades de desobediència civil.

Un altre exemple és el dels treballadors nord-americans, ja que els conflictes industrials als Estats Units sempre havien tingut un patró d'insurgència, a causa del conflicte violent entre govern i ocupadors fins l'arribada del New Deal. Una gran onada de militància durant la Gran Depressió va significar un suport legal i institucional per primera vegada al conjunt dels treballadors.

Així doncs, els treballadors no organitzats de les plantes tèxtils i les mines de carbó, colpejats per la greu recessió econòmica que patia el país, però també inspirats per la promesa de Franklin Roosevelt de fer-se càrrec dels treballadors industrials, van iniciar una sèrie de batalles desesperades en contra de les retallades i la pèrdua de treball. Tanmateix per poder fer-se amb la victòria, es van veure obligats a utilitzar altres tàctiques, com enfrontar-se a la violència dels esquirols, la policia i la imposició de la llei marcial.

Aquí és quan sorgeixen els "esquadrans voladors" de piquets que anaven de poble en poble durant la vaga de la indústria tèxtil a 1934 sol·licitant als treballadors que abandonessin els seus llocs. Aquest aspecte és important perquè aquests treballadors estaven normalment distribuïts en petites empreses amb molt poca força industrial per ells mateixos. Un segon moment clau van ser les assegudes dels treballadors a les fàbriques d'acer i cotxes. Es tractava d'obstruir la producció col·locant-se en posicions estratègiques i negant-se a moure's: una estratègia que va ser molt eficaç i menys violenta que els piquets.

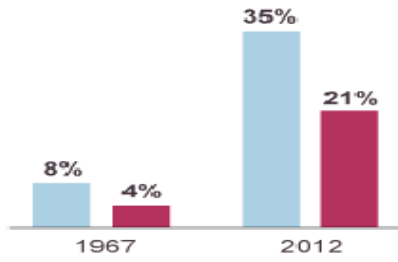
Finalment, un exemple més recent i rellevant seria el de l'impagament de l'impost de capitació el 1990, amb una gran manifestació de 200.000 persones al centre de Londres el 31 de març d'aquell any. La policia va acabar perdent, cosa inusual. Amb l'impost personal es va desenvolupar una xarxa nacional de campanyes i sindicats d'impagament. L'estratègia era la de resistir a cada pas: negar-se a inscriure per a l'impost, impugnar les reclamacions de les institucions (cosa que obstruïa el sistema legal) i, finalment, rebutjar el pagament. Això va ser molt eficaç. La recaptació de l'impost va ser ineficaç, i la situació es va polaritzar amb un gran cost dels conservadors governants, que es van veure obligats a depositar la seva líder i retirar la llei per complet.

Així doncs, si analitzem alguns dels casos més rellevants de desobediència civil dels últims anys es pot concloure que el sistema és ple de lleis i actes injustos que van en contra dels principis de moltes persones. Desobeir, podria ser un acte efectiu de pressió social per canviar les legislacions vigents, ja que com va dir Vicenç Navarro: "sense desobediència civil, els negres seguirien seient a la part de darrere dels autobusos als EUA".

1 ▶ EDUCACIÓN

% de adultos que tienen un título de bachillerato o superior

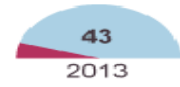
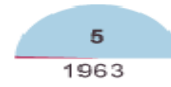
■ Raza blanca
■ Raza negra

2 ▶ EN LOS CENTROS DE PODER

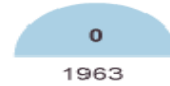
Cámara de Representantes

435 miembros

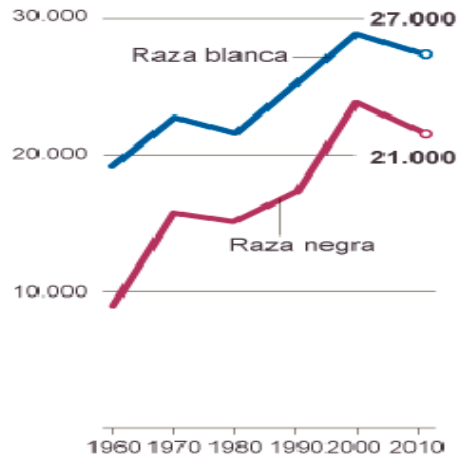
Senado

100 miembros

3 • EVOLUCIÓN DE LOS INGRESOS

En dólares

Font: "Time"/ EL PAÍS